

El gall dindi

(ALDC, VI, 1463. El gall dindi)

Comentem aquí els noms del gall dindi, un ‘ocell gallinaci domèstic, de plomatge bru, el coll nu com el cap, cobert de carnositats erèctils vermelles’ (*Meleagris gallopavo*). És originari de Mèxic i dels Estats Units i va arribar a Europa posteriorment al *Pavo cristatus*, *paó* (cast. *pavo real*), que ja era conegut pels grecs i romans, procedent de Ceilan i Sud de l’Índia.

El primer mot documentat és *gall de les Índies* (1613) pel nom que havia rebut Amèrica després de la seva descoberta, canviat en *gall d’Índia*, interpretat *gall d’india* 27, 28, però, com que semblava nom femení, es va mudar en *gall dindi* (s. XIX) (< *gall de Indi*, 1659), ajudant-hi la reducció del segment final *-ia* > *-i* de part del cat. or.; igualment, de *d’india* es va deduir un masculí *gall dindio* 20, forma que en el cas de l’alg. *dindio* 85 és atribuïble a l’it.; var. *gall indi* 24, 25, 46, 59, 88, 95, 102, 111, 114, 115, 117, 123-125, 129, *gall guindi* 47, per repercussió de la *g-* de *gall*, *gall indri* 116, amb epèntesi de bategant (com en mall. *blat de les Indris* ‘blat de moro’) i *gall lindi* 48, per reducció de *gall de l’indi*. Sobre *indi* 92 es va formar un masculí, *indiot*, amb el suf. *-ot* (< -OTTU), semblantment a *bruixa/bruixot*, *àliga/aligot*, amb la var. *endiot* 17, 18, 22, 26, 30-34, 40, 43, 50, 54, 55, 57-61, 65, 73-84, 109, 113, per una tendència a canviar *in-* per *en-* (com ant. *enclinar* ‘inclinat’, la fluctuació *incórrer/encórrer*, etc.).

També es va formar el der. en *-à* (< -ANU), freqüent en gentilicis, *endià* 179,

182, 184 (com *italià*, *castellà*, etc.), amb el dim. *endianet* 181.

Un segon grup de mots depenen de l’onomatopeia: *tito*, *pioc*, *parrot*. *Tito*, expressiu, documentat en val. des d’Escrig, 1851, coneix la var. *titot* 140, 153, 154, 174, 188, amb el suf. *-ot* (< -OTTU), com el de *indiot*. *Pioc*, també expressiu, té la var. *piot* 86, 91, coincidint amb l’oc. *piòt*, que podia haver-lo influït; l’intercanvi d’oclusives finals està en relació amb el caràcter onomatopèic del mot; el sard *piokku* podria ser un manlleu al cat., però ho fa dubtar que *pioc* no es trobi documentat en cat. ant. *Parrot* 90 és una extensió del gascó. *Polit* seria una aplicació del sentit de ‘gran i gros, robust’ que l’adjectiu té en aquesta àrea, comparat amb el gall; si el significat ‘bell, bonic’ fos l’inductor (*DCVB*) s’explicaria per una transferència d’espècies del *Pavo cristatus* al *Meleagris gallopavo*, aquell distingit per la seva bellesa (“con una cola mui singular y hermosa por razon de sus brillantes colores”, Terreros, 1787), explicació que escau més a *poloi* 99, 100, una var. de l’arag. *poliu*, amb canvi de suf., adj. que significa “hermoso, lindo” (*Andolz, Endize*). Finalment, *pavo* és un manlleu al cast. *pavo*, del llat. *PAVUS*, que significava ‘paó, pago’, i que el va substituir adoptant el de *pavo real* per a l’espècie anterior al descobriment d’Amèrica; doc. val. “pav o pavo” (Escrig, 1851); var.

pavo de moc 118 (< llat. vg. *MŪCCU*) o, simplement, *moco* 118 (< cast.).

La distribució areal mostra *pioc* al ross., afi a l’oc., *gall dindi* i *indiot* al Principat, amb algunes intromissions de *pavo*, que trobem a la franja oest del cat. nord-occ., val. sept. i mer., amb diverses àrees innovadores de *tito/titot*, *polit* i *endià*.

Són mots normatius *indiot*, *pioc*, *titot*, des del *DOrt*, 1917; *gall dindi*, des del *DG_I*, 1932.

